

Omek

Pinchász 5785

2025. július 17.

Áldozatok, prófécia, és vezetés – mi az összefüggés?

„És mondta az Örökkévaló Mózesnek, mondván” – így szól a Tóra leggyakoribb mondata.

A fordítottját azonban csak egyszer, a mostani hetiszakaszbán találhatjuk meg: „És mondta Mózes az Örökkévalónak, mondván”. A Tóra alapvetően arról szól, hogy Mózesen keresztül a zsidó nép kap parancsolatokat a Teremtőtől. Csupán egyetlen alkalom van, amikor a kocka megfordul és mintegy a Teremtő kap egy „parancsot” Mózestől.

Vajon mi lehetett az apropója ennek az egyszeri és megismételhetetlen kivételnek?

„Menj fel az Ávárim hegyére, és nézd meg az országot, amit adok Izrael fiainak [...] és begyűjtettetsz népedhez te is, ahogyan begyűjtetett Áháron, testvéred.” (Mózes 4., 27:12-13)

Mózes erre válaszként nem tiltakozni kezdett, és nem is keseredett el. Felelős vezetőként elsőként nem az érdekelte, hogy vele mi lesz, hanem az, hogy a népével:

„Rendeljen az Örökkévaló, minden test lelkének istene egy embert a közösség fölé, aki kimegy előttük és aki bemegy előttük...” (27:16-17)

Ekkor történik meg a Mózest követő vezető, Jehosúa bin Nun isteni kiválasztása.

1 Ez az eufemisztikus, elegáns bibliai kifejezés felel meg a halálnak (magyarul valamennyire hasonló az *elhunyt* szó).

IV. évfolyam, 37. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest,
Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Amine M'siouri @
Pexels

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

EVERGENS
RECLAIM YOUR BIRTHRIGHT

Ezt követi a hetiszakasznak talán legjellegzetesebb, szintén egyedülálló szakasza, melyben a közösségi áldozatokat sorolja fel a Tóra, a gyakoriság sorrendjében: először a mindennapi állandó áldozatokat [*korbán támid*], majd a szombati (azaz hetenkénti), újhold napi (havonkénti), és ünnepi (évenkénti) áldozatokat.

Rási pedig, a Midrást idézve, megmagyarázza a két szakasz közötti – elsőre igencsak nehezen érthető – összefüggést. Ráadásul úgy teszi ezt, hogy kiemeli a fenti furcsaságot is, Mózes egyetlen „parancsát”, melyet a Teremtőnek mondott. Jellegzetes stílusában kaput nyit számunkra, elgondolkodtat, valamit megválaszol, de ugyanakkor további elmélkedésre is motivál:

*„Azt mondta a Szent, Áldott Ő: addig, amíg parancsot adsz **nekem a fiaimmal kapcsolatban**, adjál inkább parancsot **a fiaimnak velem kapcsolatban**.”*

Ez tehát a kapcsolat Jehosúa kiválasztása és az áldozatok között: mivel Mózes a Teremtőnek „parancsolt”, ezért a Teremtő válaszként a *szolgálatot* adta, az áldozatokat, ami valóban talán a legjellemzőbb példája lehet annak, amikor mi „adunk” valamit Őneki².

Azonban mindezzel együtt még mindig nem érthető: vajon nem dicséretes az, hogy Mózes a népéért aggódik – mit kellett volna másként csinálnia? Hiszen az egész Tórában folyamatosan a Teremtő parancsait továbbította a nép felé!

Az is nyitott kérdés, hogy vajon milyen mélyebb kapcsolat van Jehosúa kiválasztása és az áldozatok között? Az önmagában, hogy az egyik parancsolatnak az Örökkévaló, a másiknak a nép a „címzettje”, nem látszik elsőre erős összefüggésnek.

A válaszhoz vezető első ötletet egy igen meglepő forrásban találhatjuk meg. Éppen a héten volt Támuz 17-e böjtnapja, amiről a Misna ezt írja:

*„Öt dolog történt felmenőinkkel Támuz 17-én: **összetörtek a kőtáblák, megszűnt az állandó áldozat**, rést ejtettek a város [falán], elégette Aposztamosz a Tórát, és bálványt állított a Szentélyben.” (Táánit 4:6)*

Láthatjuk tehát, hogy a hetiszakaszban is szereplő állandó áldozatnak a böjtnapban is van szerepe. Hogyan kapcsolódik a kőtáblák összetörése?

Mózes akkor törte össze a kőtáblákat, amikor meglátta az aranyborjút imádó népet. És miért készítette a nép az aranyborjút?

*„Látta a nép, hogy **késlekedik Mózes** lejönni a hegyről. És összegyűltek Áháronhoz, és mondták neki: kelj fel, készíts nekünk istenséget, **aki menjen előttünk**, mert Mózes, ez az ember, aki felhozott minket Egyiptomból, nem tudjuk, mi van vele.” (Mózes 2., 32:1)*

Ez már a második kapcsolat a vezető hiánya és az állandó áldozat [*korbán támid*] között. Az első Rási fenti magyarázata a hetiszakaszból, a második pedig a Támuz 17-ről szóló misna két kulcsfontosságú eseménye: a kőtáblák összetörése, mely szintén a vezető hiányának következménye, és az állandó áldozat megszűnése.

A logikai összefüggést *Abarbanel* magyarázatából ismerhetjük meg (28:1), aki emlékeztet minket: éppen egy héttel ezelőtt olvashattunk a gonosz Bileám prófétáról, aki azt tanácsolta Báláknak, hogy építsen oltárt és mutasson be áldozatot, hogy ezáltal készítse elő a Teremtő kommunikációját az emberek felé (23:1).

Ezek alapján az áldozatokra a prófécia, azaz isteni kommunikáció megszerzéséhez van szükség.

² Természetesen a valóságban ez nem lehetséges, hiszen tudjuk, hogy Őneki semmire sincsen szüksége, de mindezzel együtt, az áldozatainkkal tudjuk kifejezni az adási szándékunkat.

³ Ráadásul Bölcsseink elárulják, hogy a Sátán (a gonosz kísértő) megmutatta a népnek Mózes sírját (ld. Rási 32:1, *Sábát* 89a).

⁴ *Don Jichák Abarbanel* (1437-1508) portugál rabbi és államférfi. Nevéhez fűződik a Tóra egyik legjelentősebb terjedelmű magyarázata.

Ez alapján érthető, hogy amikor Jehosúa kiválasztása történik, a vezető prófétai lelkének szükségessége háromszor is említésre kerül (27:16, 18, 20).

Támuz 17. gyászának több pontján is ennek a kommunikációnak a hiánya jelenik meg. Ma

már nincsen prófécia, de az alapelv továbbra is érvényes: minél több áldozatot hozunk a Teremtő számára, minél többet teszünk bele a kapcsolatunkba, annál több fényességet és megértést fogunk kapni Tőle.

HALACHA

Merrefelé forduljunk imáinkban?

Talán egyik legismertebb imával kapcsolatos törvényünk ez, melynek különös aktualitása van a mostani, Szentély pusztulását gyászoló hetekben:

„Hogyha számárháton lovagol, szálljon le. Hogyha nem tud leszállni, fordítsa el a fejét. És ha nem tudja elfordítani a fejét, **irányítsa a szívét a Szentek Szentje felé.**” (Misna, Beráchot 4:5)

Mindebből kiderül: ha csak tudjuk, testünket, szemeinket, szívünket a Szentföld felé irányítjuk.

A Misna – szokása szerint – egy szokatlan és érdekes szituáció kapcsán árulja el ezt a mindnyájunk számára alapvető törvényt. A *Sulchán Áruch* azonban már mindnyájunkra vonatkoztatja:

„Amikor [az ember] felkel imádkozni, ha Izrael földjén kívül áll, fordítsa arcát **Izrael földje felé.** És fordítsa figyelmét **Jeruzsálem felé** is, és a **Szentek Szentje felé** is. Ha Izrael földjén áll, fordítsa arcát Jeruzsálem felé, és a Szentek Szentje felé is figyeljen.” (OC 94:1)

A törvény gyökere igen mély. A Tanach nemcsak hogy megemlíti, hanem hosszú részletességben, több oldalon keresztül foglalkozik is vele, meglehetősen rendkívüli módon, amikor Salamon király ünnepséget rendez a Szentély avatására:

„Legyenek szemeid nyitottak e ház felé, éjjel és nappal, **a helyre, melyet mondtál, hogy 'ott legyen a**

Nevem', hogy meghallja az imát, melyet szolgál imádkozik e hely felé. És hallja meg fohászatát szolgádnak és népednek, Izraelnek, akik imádkoznak e hely felé [...]” (Királyok 1., 8:29)

Ezután még hosszasan sorolja tovább a különféle szituációkat, melyek okot adnak az imára: pereskedés, védelem az ellenség ellen, szárazság, éhínség, stb. Minden szakaszt azal fejez be, hogy az imák a Szentély felé irányuljanak.

Azt szokták mondani, hogy a zsidók kelet felé imádkoznak. Sok zsinagógában találunk ún. *mizrách* [kelet] táblát, mely az imádkozás irányát mutatja. Ennek vajon van-e alapja? Hiszen a fentiekből úgy látjuk, hogy nem kelet imáink iránya, hanem Jeruzsálem⁵.

A *Sulchán Áruch* ezt írja:

„Nem nyitjuk a zsinagóga ajtaját másfelé, csakis az adott városban imádkozás irányával szembe. Ha **nyugat felé imádkoznak**, nyissák az ajtót **kelet felé**, hogy a bejáratból belépvet meg tudjanak hajolni a frigyszekrény felé.” (OC 150:5)

A mai Franciaország területén íródott híres, kora középkori Talmudmagyarázat, a *Toszfot* így ír a témáról:

„Most, hogy mi Izrael földjétől nyugatra vagyunk, **azért fordulunk kelet felé.**” (Beráchot 30a)

Ez a megfogalmazás már tartalmaz némi rugalmasságot. Hiszen ha a térképen megnéz-

⁵ Magyarországon, ill. Európa jelentős részében ez délkelet irányát jelenti. Viszont manapság például Dél-Afrikában vagy Ausztráliában jelentős zsidó közösség él, akiknél ez nagyon módosul.

zük, Franciaország is északabbra található Izraeltól, és mégsem ragaszkodnak délkelethez.

A valóság azonban az, hogy a Talmud egy másik helye egészen máshogyan ír (ahogyan ezt *Toszfot* idézett magyarázata bővebben ki is fejt). A Bává Bátrá traktátusban szintén felmerül az ima irányának témája:

„Rabbi Jehosua ben Lévi mondta: Gyertek, adjunk hálát őseinknek, amiért tudatták velünk **imáink irányát**, ahogyan írva van: És az égi seregek Neked hajolnak meg” (Bává Bátrá 25a, Nechemiá 9:6 alapján)

Mindezzel Rabbi Jehosua ben Lévi azt kívánta bizonyítani, hogy nyugat felé kell imádkoznunk, hiszen az „égi seregek” is keletről nyugat felé haladnak – tehát a *Sechiná* [isten

jelenlét] is ott található.

Felvetését pedig kiterjedt vita követi, számos véleménnyel. Egyesek szerint kifejezetten kelet felé kell imádkozni, mások szerint éppen nyugat felé. Több rabbi is azt fogalmazza meg, hogy a *Sechiná* mindenhol ott van, azaz az imádkozásnak nincsen kötelező iránya⁶.

Ha ez a téma ilyen komoly vitát eredményez, hogyan tudunk dönteni?

Egyrészt láthattuk fentebb, hogy már maga a Misna is kiemeli a többi vélemény közül azt, amelyik a salamoni Szentély felé irányítja imáinkat. Másrészt – ahogyan *Toszfot* fentebb idézett magyarázata is írja – a számos vélemény közül a legutolsó, ami elhangzik a Bává Bátrá traktátusban, szintén azt írja, hogy Izrael földje az irányadó.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 18:57 és 20:16 között.
Szombat kimenetele: 21:33.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, majd minche. 18:30-tól Kábálát Sábát.
Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól reggeli ima és Tóraolvasás.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:57-ig.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.
Kedd és szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Most szombaton újhholdhirdetés. Jövő szombaton (*július 26-án*): **Áv hónap újhholdja**.
A hónap jellege⁷ a zsidó hagyományban: *hallás*.
Molád (újhhold pontos ideje): július 25-én péntek délelőtt 10:42 + 16 ⅔ másodperc (5 *chálákim*).

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában július hónapban:

Július 5-én, *Chukát* szombatján és
Július 19-én, *Pinchász* szombatján (**ezen a héten!**) 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

⁶ Ebben a kontextusban fogalmazódik meg a híres mondás is: „aki bölcs akar lenni, imádkozzon dél felé. Aki gazdag, imádkozzon észak felé.” Ezt azonban a későbbi magyarázók később összehangolják a végső döntéssel, a Jeruzsálem felé fordulással (ld. *Remo OC 94:2*).

⁷ A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, izgatottság, ízlelés, nevetés).